

موانع بهره‌وری در صنعت پخش

موضوعات مطروحه توسط آقای دکتر سبحان نظری، عضو هیئت عامل صندوق توسعه حمل و نقل کشور در نشست «چالش‌ها و فرصت‌های پیش‌روی صنعت پخش و حمل و نقل بار و کالا»:

«اگر در یک کلام به چالش‌های موجود در صنایع زیربنای کشور پرداخته شود، باید به بهره‌وری اندک اشاره شود. در بخش حمل و نقل کالا (چه درون شهری و چه برون شهری) و همین‌طور بخش صنعت پخش نظیر پخش مواد غذایی، پخش دارو و پخش انواع کالاهایی که در شبکه پخش کشور جابه‌جا می‌شوند، با معضلی جدی در اقتصاد و عملیات خود مواجه هستند و درکلی‌ترین نام‌گذاری نیز می‌توان این موضوع را عدم بهره‌وری نامید. در حال حاضر نیز مدیریت این بخش‌ها بسیار پرهزینه صورت می‌گیرد و ثروت‌های هنگفتی در این بخش از اقتصاد کشور نهفته است. اندازه اقتصاد کشور به بیان دقیق‌تر بر حسب (GDP) به حساب (PPP) برابری قدرت خرید تولید ناخالص داخلی کشور در گروه ۲۰ کشور اول دنیا قرار دارد (ایران تا چندی پیش در رتبه ۱۸ و ۱۷ جهان قرار داشت و در حال حاضر حدوداً در رتبه ۲۲ دنیا قرار دارد) و به تبع همین رتبه، ناوگان حمل و نقل کشور نیز جزو سیستم‌های بزرگ حمل و نقل و لجستیکی دنیا هستند. بنابراین ثروت انباشته زیادی در این بخش‌ها وجود دارد، اما متأسفانه مقدار محصولی که از این منابع استحصال می‌شود، اندک است. در حال حاضر این مسئله به عنوان یک چالش در این وضعیت است که در ادامه به بیان چند مورد از موانع بهره‌وری در صنعت پخش کالا می‌پردازیم:

شرکت پخش دارویی را مطالعه کنید (از زمان تأسیس تا به حال)، مدیران ارشد آن‌ها اغلب از جنس پزشکی داروساز و غیره بوده‌اند؛ واقعیت امر این است که اساساً صنعت پخش یک صنعت از جنس ادغام بازاریابی و لجستیک است و ارتباطی با پزشکی و داروسازی ندارد. اگر یک بار مسئله مکان یابی (Local Problem) توسط شرکت‌های پخش مورد توجه قرار بگیرد، در نتیجه شاهد کاهش چیزی در حدود ۳۰ - ۴۰ درصدی هزینه‌ها خواهند بود. در حوزه فناوری نیز و بعضاً به همین صورت است و عدم استفاده از فناوری روز (نظیر GPS، امکانات و ظرفیت‌هایی که توسط Mobile Device پدید آورده می‌شود)، موجب بروز این‌گونه مشکلات می‌شوند. خرده‌کاری در این بخش‌ها و فقر نرم‌افزاری، عدم خرید و استقرار نرم‌افزارهای کارا در شرکت‌ها که در بیش از ۹۵ درصد از آن‌ها مشهود است و هزینه‌های تمام شده را به شدت افزایش می‌دهند.

در ادامه به فرصت‌هایی که در این حوزه وجود دارند، اشاره می‌شود:

۱- فرصت بازار بزرگ: از لحاظ مساحت، جمعیت و اقتصاد، کشور ایران ظرفیت‌های استفاده نشده مناسبی را دارا است؛ البته دلیل عدم استفاده از این ظرفیت‌ها نیز عدم وجود بهره‌وری در سیستم است؛ به عنوان مثال وجود منابعی از معادن عظیم در کشور ایران برای همگان مشهود است که اگر لجستیک خوب و بهره‌وری مناسب پشتیبان آن باشد، این امکان افزایش آن بهره‌وری تا ۳۰۰ میلیون تن وجود دارد.

۲- فرصت بازار و ظرفیت بخش ICT کشور:

در انتها با اغتمام از فرصت، به عنوان عضو هیئت عامل در صندوق توسعه حمل و نقل کشور در معرفی این صندوق بیان می‌دارم این صندوق در سال جاری به موجب قانون مصوب مجلس، با مأموریت تأمین مالی پروژه‌های توسعه بخش حمل و نقل کشور (این پروژه‌ها اعم از زیرساختی و توسعه ناوگان حمل و نقل) تأسیس شد. چنین پروژه‌هایی که صندوق توسعه حمل و نقل کشور بنای حمایت از آن‌ها را دارد، می‌توانند پروژه‌هایی از جنس سرمایه‌گذاری‌های فیزیکی و به موازات آن سرمایه‌گذاری‌های نرم و اصطلاحاً دانش بنیان باشد. منابع مورد استفاده در این صندوق از سوی وزارت راه و شهرسازی تأمین می‌شود؛ همچنین هیئت عامل صندوق مشتاق مراجعه علاقه‌مندان و داوطلبان جهت بررسی و استفاده از طرح‌ها و ظرفیت‌هایشان می‌باشند.

۱- خرده‌کاری و رعایت نشدن اقتصاد مقیاس: برای مثال بزرگترین شرکت‌های پخش دارو در ایران نظیر داروپخش، پخش رازی، پخش هجرت و غیره؛ تعداد انبارهای استانی‌شان هرکدام به صورت جداگانه در مراکز مختلف کشور حدود ۲۵ - ۱۸ سیستم پخش مستقل خود را دارد؛ اگر به بازار دارویی آمریکا (برای مثال چند مورد از شرکت‌های بزرگ پخش داروی آن) توجه کنیم، برای کشور آمریکا که مساحت آن حدود ۶ برابر بزرگتر از ایران و جمعیت آن تقریباً ۵ - ۴ برابر بیشتر از ایران و بازار مصرف آن نسبت به ایران بزرگتر است، مشاهده می‌شود که تعداد انبارهای پخش آن نیز همین حدود است (یعنی چیزی نهایتاً در حدود ۳۰ - ۲۰ مرکز در کل قاره آمریکا مستقر شده است). بدیهی است که در آن بازار هرکدام از آن مراکز مقدار فروش بیشتری دارند، چه بر حسب حجم فروش و چه بر اساس ارزش پولی آن‌ها. عدم رعایت مقیاس در این حوزه در کشور ایران موجب کاهش سود در کسب و کارها و در نتیجه گران شدن کسب و کارها می‌شود. البته حمایت‌ها و سخت‌گیری‌های دولت برای اعطای مجوزهای جدید به سرمایه‌گذاران جدید نیز موجب دامن زده شدن به گران‌فروشی‌های این خرده‌کارها می‌شود.

۲- رسوخ دانش و فناوری: نکته دیگری که لازم است در اینجا به عنوان مشکلات و موانع بهره‌وری به آن اشاره شود، رسوخ دانش و فناوری در شرکت‌های حمل و نقل کالا و هم در شرکت‌های پخش است. برای مثال فرض کنید اگر تاریخچه